

Så længe

du kaster en skygge...

En foto og interview serie af
sara roland

ERIK CLAUSEN

SÅ LÆNGE DU KASTER EN
SKYGGE - SÅ LÆNGE ER DU
MENNESKE!

*‘Hvis du er hovmodig, er du djævelen.
Hvis du er trist, er du hans søn. Og hvis
du bekymrer dig om tusind ting, er
du hans hvileløse tjener’*

— *Umberto Eco. ‘Baudolino’*

I visse filosofier og religioner mener man at de tilbageholdende vil stå frem, at de der ikke stræber vil stå stærkest.

Hvordan forholder du dig til dette?

Hvis man er tilbageholdende og vil stå frem, forudsætter det jo en social position hvor alt er i orden. Eller også taler vi om nogle meget fattige mennesker som lever under slavelignende tilstande, hvor de ikke må stå frem.

Jeg mener at det moderne menneske bliver nødt til at gå fra en defensiv og antideterministisk holdning, hvor man måske bare har lyst til at være i en tænksum og filosofisk tilstand. Man bliver nødt til at deltage i livet, du slipper ikke. Du bliver nødt til at være banal og fortælle dine meninger om vejret, og kommunikere, som det hedder. Jeg mener at det samme menneske kan indeholde begge dele, både være tilbageholdende nogle gange og fremstående nogle gange. Jeg mener også at du kan dele mennesket op i to grund typer - den defensive og den offensive. Den defensive er i høj grad noget med undertrykkelse og selv undertrykkelse, hvor de er undskyldende for hvad de gør, undskyldende for hvad de siger og deres motorik er præget af at de er duknakkede og de har et defensivt glimt i øjnene.

Og det påkalder måske den fremadstående, nærmest for at straffe dem endnu mere, angribe dem... de defensive er irriterende. Og så er der det offensive menneske, som jeg går ind for, som man ikke nødvendigvis behøver at forveksle med magt og vold. Det er det handlende menneske, et legende menneske, og det indebærer jo selvfølgelig en risiko for at man tager grueligt fejl, at man falder og slår sig.

Mennesket er jo ikke en plante. Man talte for nogle år siden om at man skulle finde sine rødder, det er noget vrøvl. Det der er det geniale ved mennesket, er at vi har ingen rødder, vi kan bevæge os. På den måde kan vi handle og erobre verden. Ved at gå ud og bruge den, ved at tale og bruge sproget og ved at tale med sig selv.

Jeg vil citere en nyere filosof, Carl Marx. Han siger; 'Tankens umiddelbare udtryk er sproget... tal menneske'. Og der er nogle mennesker som er usikre og irriterende, som skal bruge sproget til at sige; 'sikke et dejligt vejr det er i dag', eller; 'den klær' dig godt den bluse der'... indlysende ting!

Men i virkeligheden bliver der jo sagt noget andet, i virkeligheden bliver der jo sagt; 'jeg vil gerne have at du viser mig lidt opmærksomhed'.

Så jeg vil sige, som et meget offensivt menneske, som en erobrere, der har kæmpet som en sind syg for at erobre mit eget liv, fra en social position af slave lignende tilstande og slægter, så vil de tilbageholdende virke eksklusive og selvhævdende, at de føler sig for gode til at deltage i den her verden.

Men du slipper ikke, du er nødt til at deltage. Selv den klogeste mand skal banale ting, som at føle sult, han skal på toilettet. der er en meget kendt og smuk novelle af forfatteren Albert Dam, der handler om en mand som har valgt ikke at høre noget. Han er velhavende og tager ud på landet og går ture langs hegnet.

Han påstår at hvis man gør noget, så går det galt. Men så en vinterdag hvor han går en tur, ser han nogle drenge som står på skøjter, den ene dreng falder igennem isen og uden at tænke løber han ud på isen for at hjælpe drengen, men falder selv igennem. Han bliver syg, får feber og skal til at dø. Da siger han til dem som besøger ham; 'der kan i se, det er rigtigt hvad jeg siger'. Men du slipper ikke, der er ingen der slipper!

Det handlende menneske, er det som laver forurening, men som også laver kunst og tænker med andet end hjernen, som tænker med kroppen. Vi vil selvfølgelig fremstå i den tilbageholdendes, den lærdes øjne, som banale, som vulgære. Den tilbageholdende kan fremstå som kyniker, som en betragter af livet.

Det kan blive farligt hvis du har så voldsom en filosofisk tankevirksomhed, som for eksempel da Søren Kirkegaard skulle fri til sin kæreste, går han hen til hendes gadedør, men han går ikke ind, for han må erkende at forventningen om at blive gift, er større end at gennemføre det.

Der vil jeg så bare sige, det var dumt gjort!

Deltag, lav fejlene. Man kan sige at den tilbageholdende vil opnå nogle ting, som han ikke vil kunne opnå ved at være offensiv.

Det er et magtmiddel at spille klog, der er nogen der træner sig i at få en arrogant holdning. Når vi andre fortæller vores historier, så kigger de ironisk på os med et lille syrligt smil, de er for kloge til at deltage...

Det må de selv om, vi andre har det sjovere.

Hvordan vil du definere storhed?

Nu er størrelse jo relativ og proportionelt. Hvis jeg står ved siden af en dværg, så virker jeg stor, og hvis jeg står ved siden af en kæmpe så virker jeg lille. Jeg vælger at forstå spørgsmålet som menneskelig storhed, og for mig er storhed generøsitet.

Kan du synge, så syng.

Kan du lave frikadeller, så lav frikadeller.

Er du god til, som jeg, at underholde andre mennesker, så gør det!

Der er noget i bibelen, som hedder de betroede talenter - de forpligter!

Storhed er jo også proportionelt med at hvis en rig mand giver en bil væk er det jo ikke noget særligt, men hvis en fattig mand giver en femmer, det kan være en stor ting.

Min livserfaring siger mig at storhed er generøsitet.

Hvordan vil du definere ydmyghed?

Ydmyghed er et meget vanskeligt ord at bruge i dag, men jeg er selv meget optaget af det. Jeg har nogle gange sagt til kolleger og andre; 'prøv at være ydmyg'. Så ser de helt forskrækkede ud, for de tror det er noget med at være underdanig og selvudslettende.

Jeg mener at lige så stor appetit man har på livet, lige så mange ting må man være ydmyg overfor, for at blive livskunstner.

Selvom du er rig og drikker årgangsvin, så må du kunne nyde et glas vand. Du må kunne nyde regnvejret, du må kunne nyde at se andre mennesker glæde sig.

Det får mig til at tænke på historien om edderkoppen. Den laver et flot spind, men den har helt glemt den første tråd det kom af. Tråden hænger og stritter, og edderkoppen tænker 'sikke en grim tråd', den går hen og bider den af og hele spindet falder sammen. Ydmyghed er et ord du ikke kan bruge i dag, uden at blive misforstået, men til gengæld er der ikke kommet et nyt ord som kan erstatte det.

Det mener jeg viser noget om vores kultur i dag. På en måde er mennesker som insekter, de søger ind i lyset og har en fornemmelse af at det er dejlig varmt, men brænder sig ad helvede til.

Men vi føler os tiltrukket af lyset, og er parate til at betale prisen for destruktionen.

Jeg kunne godt tænke mig nogle gange slet ikke at kende ordet ydmyghed, at kunne være lidt mere uhæmmet.

Hvordan kan man påvirke ens medmennesker til at opnå større tolerance og forståelse for hinanden?

Jeg tror ikke man overbeviser andre mennesker ved sin argumentation, men ved sit væsen, sin mentalitet. Så, hvis man siger noget der lyder fornuftigt og tolerant, så kan du godt risikere at det har modsat virkning, fordi man føler at man med sit væsen ikke er spor tolerant, at man i virkeligheden ikke engang har tolereret dem man taler til, fordi så ville man jo ikke tale om tolerance. Jeg bruger i øjeblikket udtrykket 'at kommunikere'. At kommunikere, udover sproget, er også det at sende nogle gode vibrationer ud ved at man er oprigtigt interesseret i den man taler med.

Hvis du ser rundt omkring i din nærmeste omgangskreds, så vil du godt kunne sige at dem du er påvirket af er dem, der er bedst til at kommunikere.

Her taler jeg ikke om at være enig, overhovedet ikke, her taler jeg om at man kan huske hvad et menneske har sagt. Nogle mennesker kan man jo ikke engang huske navnet på... Nogle af os har valgt kunsten til at billedliggøre, i stedet for argumentation.

Man iscenesætter en handling og der lægger man et udtryk som ikke vil kunne bruges i en paneldiskussion, som ikke er fornuftigt, som ikke er rationelt, men som er komplekst.

Det er det jeg nyder ved for eksempel at lave film, at kunne vise nogle bestemte sider, at man kan komme meget tæt på mennesker.

I dag lever vi ikke i stenalderen, men i den mentale tidsalder...

Danmark er jo overbefolket med coaches, terapeuter osv. Det syntes jeg er en værdi, selvom det er meget let at lave vittigheder om. Vi har en meget stor følsomhed, hvor vi er i stand til at opfange en hel masse signaler. Og det er skidebesværligt, at man har store følelsesudsving hver dag. Da jeg var ung, havde jeg følelsesudsving tre gange om året, det var rigeligt.

Jeg tror jeg var over tyve år før jeg hørte ordet depression, og jeg var over femogtyve inden jeg hørte ordet frustration. Det er en anden tid nu, det er i høj grad en mental tidsalder, og der skal vi lære at tackle den sensitivitet der ligger hos det moderne menneske.

Jeg mener entydigt at det er en værdi. Samfundet har bare ikke rykket sig særlig meget.

Parforhold, sex, kærlighed og arbejde har ikke rykket sig ret meget. Så mange af de yngre mennesker der kommer ud, som har en meget stor følsomhed, de løber tit panden mod en mur i et lidt forstenet system.

Jeg jonglerer med begrebet 'mentalt overskud' og 'mentalt underskud', i stedet for at tale om penge og sige at der er lavvande i kassen, så kan man møde en person der har mentalt lavvande, og så har du et problem som er lige så konkret som hvis du for årtier siden mødte en som ingen penge havde.

Så skal du til at dele ud af dit mentale overskud, og det gør vi gerne. Men det forudsætter også at det bliver modtaget, så det ikke bare bliver til varm luft. Igennem kommunikation leder du efter en spejling, så du selv er med i billedet.

Jeg er nødt til at finde en måde at kommunikere på, hvor folk kan genkende sig selv, spejle sig selv.

Meget af det sprog vi har i dag, er meget rationel, fornuftig og lettere kedsommelig, uden allegorier, uden dialektik, uden at fortælle en historie.

I stedet lyder vi som en Folketingsdebat, hvor man febrilsk leder efter det konkrete, fuldstændigt som en druknende pjasker i vandet efter et redningsbælte.

Danskerne i dag er både tolerante og sociale, det mener jeg virkelig at vi er... Vi ser i tusindvis af mennesker som arbejder med frivilligt arbejde, indsamlinger osv. Det skyldes jo at vi danskere er sociale, det skyldes jo ikke at vi er skolede, det skyldes kunsten. Mine bedsteforældre var dem som oplevede en ny tid ved at synge Jens Vejmand, **kunsten er subjektiv, kunsten gør det usynlige synligt.**

Jeppe Åkjær flyttede fokus fra konger og grever hen på Jens Vejmand, som sgu dårligt nok vidste at han selv eksisterede. Man kan sprede en glæde med kunsten som ikke kan gøres op i solgte albums. Hvor mange plader har Gasolin solgt, kan man spørge, men spørgsmålet er jo mere, hvor meget glæde har de spredt?

Men man jonglerer jo ikke med mentale tilstande på værdiskalaen...

Laver man statistikker over glæde, latter, erotiske oplevelser? Nej, der er derimod statistikker over skilsmisser, selvmord, alkoholisme og konkurs.

Så vi har, fuldstændig ligesom middelalderen, dem med sorte spidse hatte, som fortæller os at vi ender i helvede.

Jeg har valgt at udtrykke mig kunstnerisk, fordi jeg elsker at kommunikere den vej rundt.

I kunsten går vi ikke så meget efter det rationelle, succeskriterierne, men i høj grad efter at gøre det usynlige synligt.

Det er fordi at de drømme der ligger i folkedybet, handler ikke om penge og magt.

De handler alle sammen om tro, håb og kærlighed.

Jeg henter i høj grad min inspiration der.

Så for at påvirke folk til større tolerance, er dybest set at dele ud af sit mentale overskud, man kan også kalde det at vise kærlighed.

Hvis du kunne ændre en ting i verden, hvad skulle det så være?

Jeg vil tage udgangspunkt i biblen, i Babelstårnet, i sprog forvirringen. Nu er jeg ikke bibelstærk, men der er et sted hvor mennesket ikke opfører sig ordentligt og så blev de slået på tungen, så man ikke kunne tale sammen.

Der er seks tusinde forskellige sprog, og der er noget i det man kan filosofere over - hvad har den store skaber ment med det? For stort set er vi jo ens. Jeg mener dybest set ikke at der er forskel på mænd og kvinder. Den ene er skabt konkav, den anden er konveks, så vi passer ind i hinanden som en slags ying og yang... Hvis man tør.

Vi ser ret ens ud... nogen er lidt gullige, nogen er lidt sorte og nogen af os heroppe nordpå, hvor solen ikke er så stærk, vi er helt hvide. Men ellers er vi ret ens. Selvfølgelig er der kulturforskelle, men den ene ting jeg gerne vil lave om, det er at vi skal tale samme sprog.

Er forskellen imellem godt og ondt altid mærkbar eller synlig?

Der er ikke noget som kun er ondt og der er heller ikke noget som kun er godt. Jeg har lyst til at sige at ondskaben jo egentlig er ret tydelig, og dem der bedriver den udmærket godt ved det, selvom de siger noget andet. Hvad enten det er vold, psykisk vold, krig eller konflikter på anden måde. Til gengæld vil jeg spørge, kan en pæn almindelig mand slå et andet menneske ihjel? Hvis han er dansker, socialist, human og har sunget Jens Vejmand. Det er jeg ved at skrive et manuskript om. Det mener jeg godt han kan, hvis de objektive omstændigheder er til det, hvis de ydre omstændigheder er til det.

Du kender det fra krige, pludselig må du gerne skyde naboen. Og det er for mig det mest skræmmende. Vi har nogle eksempler fra Holocaust, hvor vi tror at dem som skød kvinder og børn var sadister, men de første nazisterne antog til det var pæne politibetjente fra Hamburg, hvor kun et fåtal af dem var medlemmer af Nazist partiet. Men de havde fået at vide at de gjorde en god gerning. Altså, den ydre objektive omstændighed var i orden... vi må godt, vi skal gøre det, det er en ordre... Ondskaben trives hvis du ser omgivelserne, kvinderne, børnene, indvandrerne, naboen som en trussel.

Vi danskere har jo mere og mere vi skal forsvare, hus, sommerhus, skiferie, båd og Mallorcarejser. Derfor kan man spørge sig selv om vi er blevet mindre tolerante, end da vi kun havde en brugt cykel at forsvare.

Godhed er jo noget utaknemmeligt noget, for hvis du er god ved en som er i mentalt underskud, så har han svært ved at modtage det og reagerer måske ved at blive aggressiv imod dig.

En dag nede ved Hovedbanen blev jeg standset af en skæv narkoman, han spurgte om jeg havde lidt mønt. Jeg var i godt humør og gav ham en hundredkroneseddel og gik videre. Så hørte jeg at han sagde til sin kammerat; "se hvad jeg fik af den gamle idiot derhenne". Jeg tænkte 'jeg vil da gerne være en idiot'.

Godhed er jo en fætter eller kusine til kærligheden.

Hvor meget indflydelse har man på sit eget livs forløb?

Vi er udstyret med to ben og det betyder at vi kan bevæge os. Men det er forbausende så lidt mennesket har bevæget sig igennem historien. Når det er sagt, så burde man have indflydelse til at gå derhen hvor man gerne vil være. Dem der har indflydelse på deres eget liv, er dem som tør bevæge sig derhen hvor de gerne vil påvirkes. Vi er ikke kun noget i kraft af os selv, men i kraft af vores omgivelser. Jeg mener at mennesket er kollektivt, men det kollektive forudsætter en vis form for frihed, at du føler det forstærker det du kan i forvejen.

Hvis du ikke er et frit menneske og fællesskabet ikke virker, så bliver du nedbrudt. Fornemmelsen af frihed er at man bevæger sig. Frihed er en mental tilstand og fornemmelse. Frihed er ikke, som fagbevægelsen tror; fritid... det er noget andet.

Jeg vil tilføje at hvis man bruger al sin tid på at skaffe hundrede gram ris om dagen som du kan dele ud til fem børn, så har man ikke de eksistentielle overvejelser. Derfor er det lidt kækt af mig at sige at vi bare kan bevæge os derhen hvor vi gerne vil.

Men frihed for mig, oplevede jeg da jeg var dreng og fik min første cykel. Det første jeg gjorde, var at vende den på hovedet og studere hjulet som drejede.

Da tænkte jeg at nu var jeg fri, til at tage væk...

Men også frihed til at komme¹ hjem igen.

Hvad er sand visdom? Er der ét menneske som repræsenterer visdom for dig?

Hvis man hævder at noget bestemt visdom er sand, så er man ikke særlig vis.

Visdom er en kombination af erfaring, naivitet og tro. Visdom er ikke klogskab. Man kan møde folk som ikke er særlig kloge, men som er meget vise.

Især hvis man har øjnene åbne for folk som har deltaget i det enkle liv... fiskere, bønder eller mødre som opdrager børn og passer hjemmet - det de siger om deres erfaringer, det er visdom!

Visdom må ikke forveksles med et etableret studie, som er programmeret til en vis forudsigelighed og ensartethed.

Når jeg dør, vil jeg gerne besidde en stor visdom, jeg behøver ikke gøre noget ved den, for jeg ved den hænger i luften, og den gør det den skal, som en del af mit mentale overskud.

Man kan spørge sig selv om et barn på ti år kan have visdom?

Svaret er; Ja selvfølgelig, fordi der kan være ukonkrete nedarvede mekanismer...

Visdom er også at være taktsom, således at man vil kunne se noget livs-rigdom, måske kunne definere den og give den videre.

Visdommen kan man møde alle vegne.

Det kan for eksempel være en enormt dårlig vittighed som man har hørt på byggepladsen, det kan være en tilfældig bemærkning, det kan være fuldstændig absurde ting man hører som man ikke kan gennemskue meningen med.

Hvis du frit kunne vælge, hvor ville du så helst befinde dig lige nu?

Her! Det er jo et absurd spørgsmål, som også rører ved noget af menneskets natur, at vi hele tiden bevæger os og det er utilfredsstillende bare at være her.

Jeg har filosoferet over at vores øjne er placeret forkert, de sidder lige ved siden af næsen og vi kan kun se fremad, til forskel fra en hest som bare behøver bevæge hovedet en smule, så kan den se bagud. Altså har den et mere holistisk perspektiv, hvor vi har et perspektiv, som vi minder om motorvejen... fremad... fremad... fremad, mod hvad? Vi kalder det rastløshed, vi kalder det udvikling, vi kalder det mange ting.

Hvis vi havde øjne i nakken, så ville vi kunne se bagud at der slet ikke var så tosset lige der hvor vi kommer fra.

Vi undervurderer tankens kraft.

Der er bygget en kæmpe industri for at tilfredsstille vores trang til at flytte os, og som gør at vi i vores desperation kan flyve sydpå og tilbage igen, i stedet for at tænke os til det.

Jeg kan forestille mig hvordan det er at være gift med hende henne i nr. 8. Jeg kan forestille mig at eje en Lamborghini. Jeg kan forestille mig hvordan det var at være far til syv i år 1838, hvor den ene døde af meningitis, den anden af tuberkulose osv.

Man kan forestille sig alt! Det ligger i vores grundliggende længsel, behovet for at kunne bevæge os.

Hvis du tænker tilbage på det forgangne år, hvad er du så mest stolt af?

Det er nogle ting i mit kunstneriske arbejde, der er lykkedes, ting andre vil opfatte som bagateller, men for mig har været svære at løse.

Ydermere er jeg nået til en alder, hvor man hele tiden opdager at der er nogen jævnaldrende som dør.

Jeg er absolut i farezonen, men så inden frygten sniger ind under huden på mig så har jeg degraderet og afskediget den problematik.

Jeg har besluttet at jeg udødelig...

Når der er nogen der beviser det modsatte, er jeg ude af stand til at deltage i diskussionen.

Men indtil videre konstaterer jeg at døden ikke er noget for mig.

Det må du gerne skrive ned... at jeg besluttet at jeg er udødelig.